

Jan Dyduch

Synod Biskupów wyrazem troski o Kościół powszechny

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 51/3-4, 107-118

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. JAN DYDUCH

Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie

SYNOD BISKUPÓW WYRAZEM TROSKI O KOŚCIÓŁ POWSZECHNY

Treść: Wstęp. – 1. Kolegialność w Kościele. – 2. Zadania Synodu Biskupów.
– 3. Organizacja pracy Synodu Biskupów. – Zakończenie.

Wstęp

Ojciec Święty Benedykt XVI ogłosił zwołanie XII Zgromadzenia Generalnego Synodu Biskupów na październik 2008 rok. Jego tematem wiodącym jest: „Słowo Boże w życiu i misji Kościoła”. Synod Biskupów – ta stosunkowo „młoda” instytucja powołana w Kościele przez Sobór Watykański II ma już swoją tradycję i pokaźny dorobek, choćby w formie znaczących adhortacji posynodalnych.

Posynodalna adhortacja o biskupie słudze Ewangelii Jezusa Chrystusa dla nadziei świata rzuca nowe światło na znaczenie Synodu Biskupów¹. Przywołane fakty skłaniają do zajęcia się, przynajmniej fragmentarycznie, tą ogólnokościelną strukturą.

1. Kolegialność w Kościele

W przywołanej adhortacji pisze Jan Paweł II: „Biorąc to właśnie pod uwagę, mój czcigodny poprzednik Paweł VI ustanowił Synod Biskupów... Przez ten nowy organizm można było skuteczniej wyrazić poczucie kolegialności i troskę wszystkich biskupów o dobro całego Kościoła”². To poczucie kolegialności (*affectus collegialis*)

¹ Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja *Pastores gregis*, 16 X 2003, LEV (= PG).

²Tamże, n. 58.

sprawia, że biskup pozostaje w jedności ze swoimi braćmi w biskupstwie, a w szczególności z biskupem Rzymu – następcą Piotra. Realizuje się ono w różnym stopniu i przejawia się w różnych formach³. Jedną z nich jest Synod Biskupów. Kolegialność afektywna zwane także kolegialnością w znaczeniu szerszym określana jest następująco: „Kiedy biskupi na jakimś obszarze sprawują razem pewne funkcje pasterskie dla dobra swoich wiernych, to wspólne spełnienie postęgi biskupiej staje się konkretną realizacją ducha kolegialnego (*affectus collegialis*), który jest duszą współpracy między biskupami na szczeblu regionalnym, krajowym i międzynarodowym”⁴.

Taka kolegialność jawi się w Synodach Biskupów a także w Konferencjach Biskupich. Biorąc pod uwagę znaczenie tych organów w życiu i posłannictwie Kościoła, widać, jak bardzo ważnym fenomenem dla Kościoła jest poczucie kolegialności. Znaczenie tego zjawiska podkreśliło już nauczanie Soboru Watykańskiego II, które posługuje się terminem *affectus collegialis*. W pierwszym tłumaczeniu dokumentów soborowych na język polski termin ten został oddany określeniem – „pragnienie kolegialności”, zaś w drugim – „poczucie kolegialności”⁵.

Nauczanie soborowe o tego rodzaju kolegialności, czyli o kolegialności w znaczeniu szerszym, mówi w kontekście kolegialności w znaczeniu ścisłym. Oba te sposoby kolegialności wyrażają synodalność, która jest jedną z podstawowych form wykonywania władzy w Kościele. Sobór zaś jawi się jako apogeum synodalności⁶. Kolegialność w Kościele w znaczeniu ścisłym (*effectus collegialis*) łączy się z zasadą prymatu: „Kolegium bowiem z konieczności i zawsze zawiera w sobie pojęcie swojej głowy, która w kolegium zachowuje nienaruszone swe zadanie Zastępcy Chrystusowego i Pasterza Kościoła powszechnego”⁷.

Podstawowe zasady nauczania soborowego o kolegialności i zwią-

³ Kongregacja Biskupów, Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów *Apostolorum successores*, 22 II 2004, tłum. polskie, Kielce 2005 (= AS), n. 12.

⁴ J a n P a w e ł II, *Motu proprio Apostolos suos*, 21 V 1998, n. 12, *L'Osservatore Romano*, wyd. polskie, 20(1999)nr 1, s. 25.

⁵ Konstytucja *Lumen gentium* (KK), n. 23.

⁶ Por. J. M a n z a n a r e s, *Concilio ecumenico: poderes, funciones, relacion con el primado*, *L'année Canonique*, hors série 1990, t. I, Akta VII Międzynarodowego Kongresu Prawa Kanonicznego, s. 143-167.

⁷ Wstępna nota wyjaśniająca, n. 3.

zanym z nim prymacie w Kościele zawarte jest w rozdziale III konstytucji dogmatycznej „Lumen gentium”: „O hierarchicznym ustroju Kościoła, a w szczególności o episkopacie”. Wiodące znaczenie mają numery 22 i 23 przywołanej konstytucji soborowej⁸. Naucza Vaticanum II: „Jak z ustanowienia Pańskiego św. Piotr i pozostali apostołowie stanowią jedno Kolegium apostoelskie, w podobny sposób Biskup Rzymu, następcą Piotra, i biskupi, następcy apostołów, pozostają we wzajemnej łączności”⁹. Biskup Rzymu – głowa kolegium sprawuje urząd w zastępstwie Chrystusa i następcy św. Piotra, posiadając pełną, najwyższą i powszechną władzę nad całym Kościołem. Podmiotem najwyższej i pełnej władzy w Kościele jest także stan biskupi, razem ze swoją głową, będący kontynuacją Kolegium apostołów¹⁰.

Władza kolegialna łączy się w Kościele z władzą prymacjalną: „Kolegium, czyli ciało biskupie, posiada władzę autorytatywną jedynie wtedy, gdy pozostaje w łączności z biskupem Rzymu, Następcą Piotra, jako jego głową, i gdy nienaruszony pozostaje jego prymat wobec wszystkich pasterzy i wiernych”¹¹. Kolegialna jedność jawi się w tym, że Biskup Rzymu jest trwałym i widzialnym jej źródłem i fundamentem wszystkich wiernych, zaś poszczególni biskupi tę samą rolę spełniają w swoich partykularnych Kościołach „uformowanych na wzór Kościoła powszechnego, w których istnieje i z których się składa jeden jedyny Kościół katolicki”¹². Ostateczną przyczyną i źródłem władzy biskupów jest Chrystus, którą – jak naucza tradycja apostoelska i nieprzerwana nauka Kościoła – otrzymali od apostołów, nie zaś od gminy, która stawała się odtąd ich polem działania¹³.

Władza poszczególnych biskupów jest przez nich sprawowana nad powierzonym im konkretnym Kościołem partykularnym, sta-

⁸ Por. J. D y d u c h, *Odzwierciedlenie nauczania Soboru Watykańskiego II w prawodawstwie kanonicznym*, w: *Servo veritatis*, red. S. K o p e r e k i S. S z c z u r, Kraków 2003, s. 333.

⁹ KK, n. 22.

¹⁰ Por. tamże, n. 22.

¹¹ Tamże, n. 22.

¹² Tamże, n. 23.

¹³ Por. J. K r z y w d a, *Zwierzchnia rola biskupa diecezjalnego w działalności duszpasterskiej w Kościele partykularnym*, w: *Biskup pasterz diecezji*, red. P. M a j e r, Kraków 2003, s. 7-8.

nowiącym określoną część Ludu Bożego. Nie jest więc sprawowana nad całym Kościołem, czy też innymi Kościołami partykularnymi. Mimo to każdy biskup jest zobowiązany do troski o cały Kościół powszechny. Jest to skutek jego przynależności do Kolegium. Naucza Vaticanum II: „Jednak jako członkowie Kolegium Biskupiego i prawowici następcy apostołów, poszczególni biskupi zobowiązani są na mocy ustanowienia i nakazu Chrystusowego do takiej troski o cały Kościół, która choć nie jest sprawowana przez akt jurysdykcji, przyczynia się jednak walnie do pożytku Kościoła”¹⁴.

Nauczanie soborowe o kolegalności w Kościele i złączonej z nią prymacjalności odzwierciedla KPK: „Kolegium Biskupów, którego głową jest papież a członkami biskupi na mocy sakramentalnej konsekracji oraz hierarchicznej wspólnoty z głową Kolegium i członkami, i w którym trwa nieprzerwanie ciało apostołskie, razem ze swoją głową, a nigdy bez niej, stanowi również podmiot najwyższej i pełnej władzy nad całym Kościołem” (kan. 336). Tę władzę Kolegium Biskupów wykonuje w sposób uroczysty na soborze powszechnym, zaś w sposób zwykły wykonuje ją przez wspólne i zjednoczone działania biskupów rozproszonych w różnych częściach Kościoła, którą inicjuje i inspiruje Biskup Rzymski, albo ją dobrowolnie przyjmuje, tak, że staje się ona rzeczywiście aktem kolegalnym (por. kan. 377 KPK). W ten sposób jawi się realizacja kolegalności we właściwym i ścisłym znaczeniu. Realizowanie kolegalności w znaczeniu szerszym (*affectus collegialis*) dokonuje się, między innymi, poprzez Synod Biskupów.

2. Zadania Synodu Biskupów

Synod Biskupów jest nową strukturą, powołaną w Kościele przez papieża Pawła VI poprzez motu proprio „*Apostolica sollicitudo*”, które zostało wydane 15 IX 1965 r.¹⁵. Powołanie tej instytucji było niezwykle, bowiem Paweł VI, rozpoczynając czwartą i zarazem ostatnią sesję Vaticanum II 15 IX 1965, zapowiedział osobiście jej ustanowienie jeszcze przed oficjalnym ogłoszeniem dekretu soborowego „*Christus Dominus*” o pasterskich zadaniach biskupów¹⁶.

¹⁴ KK, n. 23.

¹⁵ AAS 47(1965)775-780; tekst polski w Posoborowym Prawodawstwie Kościelnym, zebrał ks. E. S z t a f r o w s k i (= PKK), t. I, z. 1, ss. 152-161.

¹⁶ Por. E. S z t a f r o w s k i, *Synod Biskupów nowym organem kolegalnym*, Prawo

Dlatego przywołany dekret, uroczyście ogłoszony 28 X 1965 r., obwieszcza ustanowienie Synodu Biskupów: „Biskupi wybrani z różnych regionów świata, według zasad i reguł, które zostały albo mają być ustalone przez papieża, okazują najwyższemu Pasterzowi Kościoła niezwykle ważną, służebną pomoc na zgromadzeniu, które określa się własnym mianem Synod Biskupów”¹⁷.

Biskupi – uczestnicy Soboru – doświadczyli bezpośrednio kolegalności i uznali za słuszne, aby kończąc go zachować na przyszłość jakąś stałą formę kolegalności. Te dezyderaty uwzględnił Paweł VI, który był przekonany o potrzebie lepszego i skuteczniejszego korzystania ze współpracy z biskupami dla dobra całego Kościoła. Przewodzenie Ludu Bożego do zbawienia stało się współcześnie szczególnie trudne z wielu powodów. Wielorakie kryzysy, dotyczące ludzkość, wymagają mądrego przeciwdziałania. Do tego potrzebne jest doświadczenie i rozeznanie sytuacji religijnej w całym Kościele i poinformowanie o tym najwyższego Pasterza¹⁸. Mając to na uwadze Paweł VI postanowił: „Zważwszy przeto wszystko dokładnie – jako dowód naszego uznania i szacunku względem wszystkich biskupów katolickich, jak również, ażeby dać im możliwość w sposób bardziej widoczny i skuteczny uczestniczenia w naszej trosce o Kościół powszechny – z własnej woli, jako też naszą apostołską powagą erygujemy i ustanawiamy w Wiecznym Mieście stałą Radę Biskupów, podlegającą wprost i bezpośrednio naszej władzy, którą nazywamy imieniem własnym Synodem Biskupów”¹⁹. W zacytowanym tekście, ustanawiającym Synod Biskupów, jawi się tradycyjny styl i forma uroczystych aktów papieskich, ale jego treść wskazuje nową, wypływającą z ducha Soboru instytucję.

Poprzez tę instytucję mają biskupi, pochodzący z różnych krajów świata, skutecznie pomagać papieżowi w kierowaniu Kościołem powszechnym. Instytucja ta ma charakter centralny, składa się z przedstawicieli całego Kolegium Biskupów. Synod Biskupów jest instytucją stałą, z tym że swoje zadania wypełnia okresowo. Jego nadrzędnym zadaniem jest służenie radą Biskupowi Rzymu oraz dostarczanie mu informacji o sytuacji religijnej w Kościele. Do Sy-

Kanoniczne, 16(1973)nr 3-4, s. 120-121.

¹⁷ *Christus Dominus*, n. 5.

¹⁸ Por. *Apostolica sollicitudo*, PPK, s. 153.

¹⁹ Tamże, s. 154.

nodu Biskupów należy: a) utrzymywanie ścisłej łączności i współpracy między papieżem a biskupami całego Kościoła, b) ustawiczna troska o dostarczanie bezpośrednich i prawdziwych wiadomości o życiu Kościoła w jego poszczególnych częściach i o jego działalności we współczesnym świecie, c) podejmowanie działań uzgadniających opinie dotyczące istotnych spraw postępowania w życiu Kościoła, d) zgłaszanie wniosków odnośnie do zagadnień, które będą przedmiotem poszczególnych sesji synodalnych. Wyjątkowo Synod może posiadać głos decydujący, jeżeli zostanie mu przyznany przez papieża. W takim przypadku zatwierdza on decyzje Synodu²⁰. To określenie jego zadań prowadzi do wniosku, że nie został on powołany dla sprawowania władzy w Kościele, oraz że istnieją duże różnice między Synodem Biskupów a Soborem Powszechnym²¹.

Przysługujący zasadniczo Synodowi głos doradczy czyni go ogólnokościelnym organem doradczym. Jednak z tego powodu nie jest on organem mało znaczącym czy wręcz niepotrzebnym. Warto przytoczyć wypowiedź kard. Karola Wojtyły na temat wartości głosu doradczego: „Rada Kapłańska stanowi organizm nowy o charakterze doradczym, z głosem konsultatywnym. Jednakże na tym właśnie polega znaczenie tego organizmu. Wiadomo bowiem, ile w życiu ludzkim – a bardziej jeszcze w życiu społecznym – zależy od właściwego concilium: od rozeznania, od opinii, od naświetlenia sprawy, którymi żyje dana społeczność i dla których działa. Bez tej funkcji ani prawa stanowione, ani podejmowane decyzje, ani też ich wykonywanie nie może być dość głęboko zakorzenione w życiu wspólnym”²². Wprawdzie przywołany tekst odnosi się do Rady Kapłańskiej, wydaje się jednak, że analogicznie można go zastosować do Synodu Biskupów. Tym bardziej, że już wówczas kard. Karol Wojtyła był bardzo aktywnym uczestnikiem Synodów Biskupów, spełniając w nich wielorakie funkcje. Najpierw jako ojciec Soboru Watykańskiego II, podczas którego kształtowała się idea i zadania Synodu, potem jako arcybiskup krakowski – współuczestnik wszystkich jego zebrań, w końcu jako papież kierujący jego pracami²³.

²⁰ Por. tamże, s. 155-156.

²¹ Por. E. S z t a f r o w s k i, art. cyt., s. 155.

²² List kardynała Karola Wojtyły do kapłanów Archidiecezji Krakowskiej, 18 I 1969, *Notifikationen*, 1969, s. 111.

²³ Por. J. D y d u c h, *Kardynał Karol Wojtyła w służbie Kościołowi Powszechnemu*, Kraków 1998, s. 88-89.

Synod ustanowiony przez motu proprio „Apostolica sollicitudo” wykonywał swoje zadania. Wykonując je, kształtował i rozwijał własną strukturę i działalność. Dokonywało się to równoległe z pracami nad przygotowaniem nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego. Skorzystano w nim zarówno z dokumentu fundacyjnego, jak i z doświadczeń oraz prac Synodu Biskupów, podając normy regulujące ich strukturę i działalność. W ten sposób wypracowano następujące określenie: „Synod Biskupów jest zebraniem biskupów, wybranych z różnych regionów świata, którzy zbierają się w określonych terminach, ażeby pobudzać ściśłą łączność między Biskupem Rzymu i biskupami, jak również temuż Biskupowi Rzymskiemu świadczyć pomoc swoją radą w celu zachowania i wzrostu wiary oraz obyczajów, a także zachowania i umocnienia dyscypliny kościelnej, i rozważania problemów związanych z działalnością Kościoła w świecie” (kan. 342 KPK).

Przywołana norma kanoniczna akcentuje dwa podstawowe zadania Synodu. Najpierw, że jest on wyrazem kolegialności i dlatego ma służyć podtrzymywaniu oraz pogłębianiu łączności i jedności biskupów z papieżem. Z kolei ma pomagać w jego posłudze spełnianej w Kościele powszechnym. Dotyczy to przede wszystkim pogłębiania wiary, zachowania obyczajów i przestrzegania dyscypliny kościelnej. Z pewnością nie dotyczy nominacji zarezerwowanych papieżowi. Swoją pomoc świadczy Synod, udzielając odpowiednich rad, przekazując opinie i przedstawiając, w sposób dojrzały, problemy duszpasterskie i apostołskie całego Kościoła i poszczególnych jego części²⁴.

Omawiane określenie zwraca także uwagę na reprezentatywny charakter Synodu Biskupów. Zebrani tam biskupi, pochodzący z różnych regionów świata, stanowią reprezentację episkopatu światowego. Dokumenty kościelne, przewidują różne rodzaje Synodu Biskupów o czym powiemy niżej. Najbardziej reprezentatywny charakter Synodu jawi się na zebraniu generalnym zwyczajnym, na którym większość uczestników pochodzi z wyboru, dokonanego przez poszczególne Konferencje Biskupie świata (por. kan. 346 § 1 KPK). Synod, będąc organem doradczym informacyjnym nie posiada kompetencji ustawodawczych, chyba że w pewnych przypadkach

²⁴ Por. G. G h i r l a n d a, *Sinodo dei Vescovi*, w: *Nuovo Dizionario di Diritto Canonico*, Torino 1993, s. 999.

otrzyma je na podstawie specjalnego upoważnienia papieża, który wówczas zatwierdza decyzję Synodu (por. kan. 343 KPK).

Posynodalna adhortacja „Pastores gregis” będąca owocem X Zwyczajnego Zgromadzenia Generalnego Synodu Biskupów, podkreśla jego znaczenie dla współpracy następcy Piotra z innymi biskupami i z całym Kościołem. Nawiązuje także do roli funkcji doradczej Synodu: „To, że Synod spełnia zwykle jedynie funkcję doradczą, nie umniejsza jego znaczenia. W Kościele celem jakiegokolwiek organu kolegialnego, doradczego czy z głosem decydującym, jest bowiem zawsze poszukiwanie prawdy dla dobra Kościoła”²⁵.

Dyrektorium „Apostolorum successores” podkreśla osobistą odpowiedzialność biskupa wobec Synodu Biskupów. Wyraża się ona najpierw w obrębie Konferencji Biskupiej podczas wyboru jej delegatów na Synod a następnie w wyrażaniu opinii dotyczącej zagadnień będących przedmiotem refleksji synodalnej. Szczególna odpowiedzialność spoczywa na biskupie bezpośrednio uczestniczącym w obradach Synodu, który to zadanie winien spełnić z wielką gorliwością dla chwały Bożej i dobra Kościoła²⁶.

3. Organizacja pracy Synodu Biskupów

Z natury Synodu Biskupów wypływa jego bezpośrednie podporządkowanie papieżowi: „Synod Biskupów podlega wprost i bezpośrednio władzy Biskupa Rzymskiego...”²⁷. Do niego należy zwoływanie Synodu ilekroć uzna to za pożyteczne oraz oznaczanie miejsca zebrania. Początkowo sesje synodalne odbywały się regularnie co dwa lata: 1967, 1969, 1971. Papież zatwierdza członków Synodu, pochodzących z wyboru Konferencji Biskupich. Druga grupa uczestników Synodu to pochodzący z nominacji Biskupa Rzymu. Trzecia grupa to piastujący ważne urzędy i funkcje w Kościele, którzy są na nie mianowani przez papieża. Jemu przysługuje ustalanie tematów spraw synodalnych, jakie będą rozpatrywane na sesjach. Nie znaczy to jednak, że nie może on skorzystać z sugestii Konferencji Biskupich czy Kurii Rzymskiej lub uczelni kościelnych. Zarządza on także, aby dokumenty rozpatrywanych przez Synod spraw zostały przesłane zainteresowanym osobom i instytucjom.

²⁵ PG, n. 58.

²⁶ Por. AS, n. 13.

²⁷ *Apostolica sollicitudo*, s. 156.

Do niego należy ustalanie porządku obrad i przewodniczenie im osobiście lub przez delegatów. Tylko papież może Synod przenieść, zawiesić, rozwiązać i zatwierdzać zgłoszone na nim wnioski. W czasie wakansu Stolicy Apostolskiej ipso iure następuje zawieszenie obrad Synodu²⁸.

Przywołane relacje Synodu Biskupów do papieża określają poniekąd relacje Synodu z Kurią Rzymską i Kolegium Kardynalskim. Wszystkie te trzy instytucje są zależne od papieża i świadczą mu pomoc w sprawowaniu najwyższej posługi apostolskiej w Kościele. Każda czyni to na swój sposób, określony przez własny cel i zadania oraz przez prawodawstwo i zarządzenie wydane przez Biskupa Rzymskiego. Potrzebna jest ich współpraca i wzajemne powiązanie. Jednak nie ma mowy o ich wzajemnym podporządkowaniu, natomiast wszystkie są podporządkowane papieżowi²⁹. Trzeba dodać, że Synod Biskupów jest instytucją nową, której zadania i struktura podlegają rozwojowi. Przy początkach jego istnienia były głosy autorów, które sugerowały i poniekąd postulowały, aby Synod Biskupów otrzymał w przyszłości uprawnienie wyboru papieża³⁰. Wydaje się, że dzisiaj, po prawie 40-letniej historii Synodu takie głosy byłyby nieuzasadnione, bowiem jego rozwój poszedł po innej linii, głównie w przygotowaniu doktryny.

Są następujące rodzaje sesji Synodów Biskupów: sesja generalna, która posiada dwie formy – zwyczajną i nadzwyczajną oraz sesja specjalna. Synod na sesji generalnej zwyczajnej rozpatruje sprawy dotyczące bezpośrednio dobra Kościoła powszechnego, zaś na sesji generalnej nadzwyczajnej także te same sprawy, o ile wymagają szybkiego załatwienia. Sesja specjalna zajmuje się rozpatrywaniem spraw większej wagi, które dotyczą jednego lub kilku regionów Kościoła (por. 345 KPK). Najczęściej odbywają się sesje generalne zwyczajne (Synod Zwyczajny) na ogół są zwoływane co trzy lata, chociaż ten czasokres nie jest regułą. Sesje generalne nadzwyczajne (Synod Nadzwyczajny) odbywają się rzadko, dotychczas były dwa: 1969 i 1985. Synody Specjalne dotyczyły dotychczas poszczególnych kontynentów.

²⁸ Por. *Apostolica sollicitudo*, s. 156-157; por. *Odnowiony i poszerzony Regulamin Synodu Biskupów*, AAS 61(1969)525-539, tekst polski w PPK, t. II, z. 1, art. 1, s. 246.

²⁹ Por. J. D y d u c h, *Kardynał Karol Wojtyła w służbie...*, s. 93-94.

³⁰ Por. E. S z t a f r o w s k i, art. cyt., s. 122-123.

Synod Zwyczajny składa się z członków, których większość stanowią biskupi wybrani przez Konferencję Biskupie w sposób określony prawem specjalnym Synodu. To prawo określa także członków z urzędu mających brać udział w Synodzie i przedstawiciele kleryckich instytutów zakonnych. Biorą w nim udział również członkowie mianowani przez papieża (por. kan. 346 § 1). W Synodzie Nadzwyczajnym biorą udział biskupi wyznaczeni przez prawo specjalne Synodu, z racji sprawowanego urzędu i niektórzy członkowie kleryckich instytutów zakonnych, wyznaczonych zgodnie z tymże prawem oraz osoby mianowane przez papieża (por. kan. 346 § 2). W Synodzie Specjalnym uczestniczą głównie członkowie z tych regionów, dla których są urządzone, zgodnie z prawem specjalnym Synodu (por. kan. 346 § 3).

Wśród urzędów synodalnych ważną rolę odgrywa przewodniczący delegowany, który w imieniu papieża kieruje sesją synodalną. Jest mianowany przez papieża a jego urząd ustaje po zakończeniu sesji. Przewodniczy on pracom Synodu, zgodnie z uprawnieniami przyznanymi mu w piśmie delegującym i postanowieniami Regulaminu Synodu Biskupów. Podpisuje także akta sesji. Gdyby papież mianował kilku przewodniczących, to wówczas spełniają oni swój urząd kolejno według porządku przez niego ustalonego³¹.

Instytucją stałą Synodu Biskupów jest jego Sekretariat Generalny. Spełnia on zadania łącznika między poszczególnymi sesjami Synodu. Składa się z sekretarza generalnego i Rady Sekretariatu. Sekretarz generalny jest mianowany przez papieża. Do jego zadań należy kierowanie pracami Rady Sekretariatu oraz przygotowanie porządku obrad każdej sesji, przesłania z nich sprawozdań, wykonywanie poleceń Synodu, zbieranie, porządkowanie i przechowywanie akt i dokumentów synodalnych. Swoją działalność prowadzi on w ściślejszej łączności z papieżem, informując go o niej i zwracając się o wymaganą aprobatę. Na zakończenie każdej sesji generalnej ustanawiana jest Rada Sekretariatu. Składa się ona z 15 członków. Dwunastu z nich wybiera Synod, trzech mianuje papież. Rada współpracuje z sekretarzem generalnym. Uczestniczy także w opracowywaniu materiałów z poprzedniego Synodu i podejmuje prace

³¹ Por. *Regulamin*, art. 2-3, s. 247.

związane z najbliższą jego sesją. Pod przewodnictwem sekretarza generalnego obraduje dwa razy w roku³².

Synod Biskupów rozpoczyna pracę od ustalenia tematu obrad synodalnych. Ostateczną decyzję w tej sprawie, jak już wspominaliśmy, podejmuje papież. Nie wyklucza to konsultacji z konferencjami biskupimi, z przedstawicielami Kościołów Wschodnich, dykasteriami Kurii Rzymskiej, które – w imieniu papieża – przeprowadza Sekretariat Generalny Synodu. Po zatwierdzeniu wiodącego tematu Synodu przez papieża Sekretariat przygotowuje dokument zwany „Lineamenta”. Zawiera on zarys problematyki określonej tematem wiodącym Synodu. Dokument ten zostaje przesłany do różnych gremiów i osób, między innymi do Konferencji Biskupich, Synodów Patriarchalnych, dykasterii Kurii Rzymskiej, uczelni kościelnych, Unii Przełożonych Zakonnych z prośbą o dostarczenie Sekretariatowi Generalnemu Synodu stosownych uwag i wniosków, w określonym czasie. Na ich podstawie Sekretariat Generalny przygotowuje kolejny dokument, zwany „Instrumentum laboris”. Jest on podstawą prac sesji synodalnej. Dyskusją kieruje przewodniczący delegowany. Dyskusje odbywają się na kongregacjach generalnych i w mniejszych zespołach (Circuli minores). Taki zespół wybiera kierownika, który zazwyczaj kieruje dyskusją, a potem składa sprawozdanie na kongregacji generalnej. Jeśli rozważany temat wymaga szerszego wyjaśnienia, wówczas przewodniczący delegowany – za zgodą papieża – ustanawia specjalną komisję, która się nim zajmuje. Po zakończeniu dyskusji poszczególni uczestnicy wyrażają swoje zdanie przez pisemny wniosek przekazywany następnie sekretarzowi generalnemu. Nad wnioskami jest możliwe głosowanie. W oparciu o te wnioski Sekretariat Generalny, korzystając nieraz z pomocy ojców synodalnych, przygotowuje dokument zwany „Propositiones”. Dokument ten jest przekazywany papieżowi i służy mu pomocą w opracowaniu adhortacji posynodalnej³³.

Dotychczasowe adhortacje posynodalne są dokumentami papieskimi i zawierają niezwykle bogaty materiał doktrynalny i pastoralny. W tworzeniu tych dokumentów niezwykle ważną rolę odegrały Synody Biskupów. Píše o tym Jan Paweł II: „Jak mój czcigodny

³² Por. *Regulamin Synodu* (III wersja), AAS 63(1971)702-704; w: PPK, t. IV, z. 1, art. 12-13.

³³ Por. *Regulamin Synodu* (wersja II), art. 33-39.

poprzednik Paweł VI, również i ja zawsze ogromnie cenilem propozycje i opinie wyrażane przez ojców synodalnych, włączając ich w proces opracowywania dokumentu zawierającego wyniki Synodu i który z tego powodu lubię tytułować jako posynodalny”³⁴.

Zakończenie

Przypomniana i pogłębiona nauka Soboru Watykańskiego II o kolegialności zaowocowała nową strukturą zwaną Synodem Biskupów. Służy on pielęgnowaniu łączności i jedności między Biskupem Rzymu i biskupami całego Kościoła. Synod Biskupów jest organem doradczym informującym papieża o sytuacji religijnej i pastoralnej w świecie. Jawi się w następujących formach: jako Synod Zwyczajny, Synod Nadzwyczajny i Synod Specjalny. W zależności od formy kształtuje się jego skład i zasięg działania. Finalnym produktem Synodu jest adhortacja posynodalna, która jest dokumentem papieskim o szczególnym znaczeniu doktrynalnym i pastoralnym.

Il sinodo dei vescovi come espressione dell’impegno per la Chiesa universale.

La dottrina della collegialità, approfondita dal *Vaticanium II* fece nascere una nuova istituzione, chiamata sinodo dei vescovi. Esso è un’espressione della collegialità in senso largo (*affectus collegialis*). È un organo consultivo del Vescovo di Roma, che serve all’unità del collegio episcopale, ossia tra i suoi membri e il suo capo. Esso è anche un organo che rappresenta l’episcopato mondiale e partecipa all’impegno del pontefice romano riguardante la Chiesa universale. L’effetto finale del sinodo dei vescovi è un documento pontificio, chiamato esortazione apostolica.

³⁴ PG, n. 58.